

Detyre Permbledhese:

Mardheniet harmonike ndermjet shqiptareve dhe pakicave etnike dhe kombetare.

Kristian Blido

24-02-2021

Ligji

Perkufizimi ligjor

1. Pakicë kombëtare është një grup shtetasish shqiptarë që banojnë në territorin e Republikës së Shqipërisë, kanë lidhje të hershme dhe të qëndrueshme me shtetin shqiptar, shfaqin karakteristika dalluese kulturore, etnike, gjuhësore, fetare ose tradicionale dhe të cilët janë të gatshëm për të shprehur, ruajtur dhe zhvilluar së bashku identitetin e tyre të dallueshëm kulturor, etnik, gjuhësor, fetar ose tradicional.
2. Në kuptimin e këtij ligji, pakicat kombëtare në Republikën e Shqipërisë janë pakicat greke, maqedonase, arumune, rome, egjiptiane, malazeze, boshnjake, serbe dhe bullgare.

Ushtrimi i te drejtave

1. Çdo person, që i përket një pakice kombëtare, ka të drejtën të zgjedhë lirisht që të trajtohet ose jo si i tillë, duke mos pasur asnjë disavantazh nga kjo zgjedhje ose nga ushtrimi i të drejtave që janë të lidhura me këtë zgjedhje.
2. Personat, që u përkasin pakicave kombëtare, i ushtrojnë të drejtat dhe gëzojnë liritë e garantuara me këtë ligj, në mënyrë individuale dhe në komunitet me të tjerët, në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë.

Ndalimi i diskriminimit

1. Ndalohet çdo diskriminim ndaj cilitdo personi për shkak të përkatësisë së tij/së saj në një pakicë kombëtare.
2. Institucionet publike, qendrore dhe vendore, miratojnë dhe zbatojnë masat e nevojshme:
 - (a) për të garantuar barazi të plotë dhe efektive në jetën ekonomike, shoqërore, politike dhe kulturore ndërmjet personave që i përkasin një pakice kombëtare dhe atyre që i përkasin shumicës;

- (b) për të mbrojtur personat që u përkasin pakicave kombëtare nga kërcënimet, diskriminimi, armiqësia apo dhuna për shkak të identitetit të tyre të dallueshëm kulturor, etnik, gjuhësor, fetar ose tradicional;
- (c) për të forcuar dialogun ndërkulturor;
- (d) për të nxitur respektin e ndërsjellë, mirëkuptimin dhe bashkëpunimin ndërmjet të gjithë qytetarëve të Republikës së Shqipërisë, pa dallim për sa i përket identitetit të tyre të dallueshëm kulturor, etnik, gjuhësor, fetar ose tradicional.

3. Masat e miratuara në përputhje me pikën 2, të këtij neni, nuk përbëjnë akte diskriminimi.

Jo Ligj

1930, Dhoma e Përhershme e Drejtësisë Ndërkombëtare thote se: "Ekzistenca e një minoriteti është një çështje fakti dhe jo një çështje e së drejtës, jo një çështje thjesht juridike".

Në këtë kuptim, ekzistenca e minoriteteve në Shqipëri është një realitet sa historik aq edhe aktual, të cilit i është kushtuar një vëmendje e veçantë për të konkretizuar një marrëdhënie të mirë, ku shprehet toleranca, bashkëjetesa dhe mirëkuptimi mes pjestarëve të pakicave përkatëse dhe pjesës tjetër të popullatës. Ky kujdes i kultivuar në mentalitetin e shoqërisë shqiptare, me elemente diversiteti si pjesë të rëndësishme të trashëgimisë kulturore, ka reflektuar një bashkëjetesë harmonike dhe tolerante, pa prezencën e konflikteve etnike, racore, apo fetare.

Me vendosjen e demokracisë në vend, trajtimi i pakicave ka marrë një dimension të ri, fakt që duket qartë në angazhimet që shteti shqiptar ka ndërmarrë për këtë qëllim.

Sot në Shqipëri njihen dy lloje minoritetesh, minoritetet etnike kombëtare ku përfshihet minoriteti Grek, minoriteti Maqedon dhe minoriteti Serbo-Malazez, si dhe minoritetet etno gjuhësore, ku përfshihen minoriteti Vllah dhe minoriteti Rom. Pavarësisht kësaj realiteti i shoqërisë sonë njeh "de facto" edhe disa komunitete të tjera të ndryshme nga popullsia etnike shqiptare siç janë komuniteti Boshnjak, komuniteti Egjiptian, apo edhe komuniteti Goran.

Në fakt Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë në nenin 20, shprehet vetëm për personat që u përkasin pakicave kombëtare gjë që krijon edhe një debat në lidhje me njohjen e zgjeruar nga ana e shtetit edhe të kategorisë së minoriteteve etno gjuhësore.

I gjithë diskutimi në këtë aspekt përqëndrohet në dy drejtime, së pari, nocioni juridik i përcaktimit të minoritetit dhe së dyti, vullneti shtetëror i shprehur formalisht në nohjen zyrtare të komuniteteve të caktuara që jetojnë në territorin e Republikës së Shqipërisë dhe që efektivisht janë shtetas shqiptarë, por që kanë elementë të jetesës dhe trashëgimisë të tyre të ndryshme nga popullsia etnike shqiptare.

Sa i takon nocionit juridik të përcaktimit të një përkufizimi mbi minoritetet mund të thuhet se, ekzistenca e një shumice tekstesh ndërkombëtare, por edhe e një sërë aktesh ndërkombëtare që trajtojnë këtë fushë, nuk japin ndonjë përkufizim të përgjithshëm të nocionit të minoritetit, ku mund të përfshiheshin të gjitha grupet e ndryshme minoritare. Përvoja ndërkombëtare ka treguar nga

ana tjetër se është e vështirë të jepet një përkufizim, ku mund të përfshihen të gjitha kategoritë e minoriteteve, për shkak të larmisë së madhe të grupeve minoritare dhe të vështirësive objektive për t'i klasifikuar ato në mënyrë homogjene. Kjo gjë ka ndikuar edhe në mungesën e një përkufizimi të përgjithshëm mbi minoritetet në aktet ndërkombëtare.

Megjithatë mungesa e këtij përkufizimi nuk ka penguar shtetet e ndryshme, sikurse edhe Shqipërinë të njohin kategori të caktuara minoritetesh bazuar në tregues të natyrës objektive dhe subjektive të komuniteteve të caktuara në vend. Elementët objektivë lidhen me ekzistencën, brenda një shteti të caktuar, të grupeve të veçanta të popullsisë që kanë karakteristika etnike, fetare e gjuhësore të qëndrueshme. Kurse elementët subjektivë lidhen me vullnetin për të ruajtur karakterin e veçantë të grupit, fakt që shman asimilimin. Mbi këtë bazë vlerësimi, e cila referohet në një protokoll të Asamblesë Parlamentare të Këshillit të Europës, të vitit 1993, ku bëhet një tentativë për dhënien e një përkufizimi mbi minoritetet,¹ përcaktohet edhe fakti se, grupet që i pohojnë dallimet e tyre gëzojnë një trajtim special, ndërsa grupet e asimiluara mbeten jashtë këtij trajtimi.

Njohja e minoriteteve nxjerr nevojën edhe të mbrojtjes së tyre, përmes afirmimit të një sërë të drejtave që u njihen posaçërisht atyre. Sa i takon realitetit tek ne mbi këto të drejta, Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, ka sanksionuar në nenin 3 të saj, pluralizimin, identitetin kombëtar dhe trashëgiminë ka sanksionuar parimin e barazisë para ligjit dhe mosdiskriminimit, pavarësisht përkatësisë së individit në pakicën përkatëse. Për më tepër, në nenin 20 të saj, në mënyrë eksplicite parashikohet që personat të cilët u përkasin pakicave kombëtare ushtrojnë në barazi të plotë para ligjit të drejtat dhe liritë e tyre. Ata kanë të drejtë të shprehin lirisht, pa u ndaluar, as detyruar përkatësinë e tyre etnike, kulturore, fetare e gjuhësore, si dhe kanë të drejtë t'i ruajnë e zhvillojnë ato. Kushtetuta iu ka njohur edhe të drejtën të mësojnë dhe të mësohen në gjuhën e tyre amtare, si dhe të bashkohen në organizata e shoqata për mbrojtjen e interesave dhe të identitetit të tyre.

Anëtarësimi i Shqipërisë në një sërë organizatash dhe organizmash ndërkombëtarë me fushë veprimtarie mbrojtjen e të drejtave të njeriut, si dhe ratifikimi, apo nënshkrimi i një numri të konsiderueshëm aktesh ndërkombëtare të qëllimuar në afirmimin dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut, veçanërisht në referencë të minoriteteve, ratifikimi pa asnjë rezervë i Konventës Kuadër “Për Mbrojtjen e Minoriteteve Kombëtare”, flasin për një angazhim serioz institucional. Që prej 13 Korrikut të vitit 1995, Shqipëria është vend anëtar i Këshillit të Europës, gjë që flet për këtë angazhim.

Zhvillime pozitive janë evidentuar edhe në kuadër të plotësimit të kërkesave të Marrëveshjes së Stabilizim-Asociimit dhe të gjithë procesit në vazhdim për anëtarësimin e vendit në BE, ndërkohë që si një hap i rëndësishëm institucional mund të vlerësohet ngritja e Komitetit Shtetëror të Minoriteteve,² si institucion qëndror me natyrë konsultative, në varësi të Kryeministrit.

Efektivisht sot, shoqëria shqiptare ka vendosur një balancë pozitive përsa i përket çështjes dhe respektimit të të drejtave të pakicave, duke u renditur ndër shtetet, të cilat janë angazhuar në përmbushje të standardeve ndërkombëtare në këtë fushë. Zbatimi në praktikë i parashikimeve të akteve themelore, por edhe zbatimi i akteve ndërkombëtare dhe veçanërisht i përcaktimeve të Konventës Kuadër të Këshillit të Europës “Për mbrojtjen e minoriteteve kombëtare”, ndikojnë në mënyrë të drejtpërdrejtë në përmirësimin e të drejtave të pakicave.

Por pavarësisht parashikimeve ligjore kombëtare dhe ndërkombëtare që janë në fuqi, të gjithë jemi të vetëdijshëm, që ka shumë për të bërë, për të garantuar në praktikë, respektimin e të drejtave, integrimin dhe përfshirjen sociale, të pakicave që jetojnë në vendin tonë. Në këtë drejtim, roli i Avokatit të Popullit merr një rëndësi të veçantë.

Në fakt, të drejtat e minoriteteve, nuk ishin të përfshira për disa kohë në listën e të drejtave të njeriut, ndërkombëtarisht të njohura. Kjo situatë ka ndryshuar materialisht vetëm gjatë dekadës së fundit, ndërkohë që emancipimi për të drejtat e minoriteteve nuk mund të konsiderohet si i zgjidhur përfundimisht madje edhe sot.